

KÄRÄJÄOIKEUKSIEN TUOMIOPIIRIT ERÄISSÄ KESKITETYISSÄ ASIARYHMISSÄ

TIIVISTELMÄ

Tässä muistiossa arvioidaan, mihin kärjäoikeusuudistuksen mukaisista uusista kärjäoikeuksista maa-oikeus-, merioikeus-, ryhmäkanne-, ulosottovalitus-, yrityssaneeraus- ja sotilasoikeudenkäyntiasiat tulisi keskittää käsiteltäviksi. Ehdotukset ovat tiivistetysti seuraavat: Maa-oikeusasioissa toimivaltaisiin kärjäoikeuksiin tai niiden tuomiopiireihin ei kärjäoikeusverkostouudistuksen yhteydessä puututtaisi. Maa-oikeuksina toimisivat siten jatkossakin seuraavat kahdeksan kärjäoikeutta: Etelä-Savon, Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet. Merioikeusasiat keskitettäisiin käsiteltäväksi Ahvenanmaan ja Helsingin kärjäoikeuksiin. Ryhmäkannesasiat keskitettäisiin käsiteltäväksi Helsingin kärjäoikeuteen. Yrityssaneeraus-, ulosottovalitus- ja sotilasoikeudenkäyntiasiat keskitettäisiin kahdeksaan kärjäoikeuteen. Ulosottovalitusasioissa toimivaltaisia olisivat Ahvenanmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen kärjäoikeudet. Yrityssaneerausasioissa toimivaltaiset kärjäoikeudet olisivat samoja lukuun ottamatta Pohjois-Savon kärjäoikeutta. Itä-Suomen alueen yrityssaneerausasiat keskitettäisiin Pohjois-Savon kärjäoikeuden sijaan Etelä-Karjalan kärjäoikeuteen. Sotilasoikeudenkäyntiasioita käsiteltäisiin Kainuun, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeuksissa.

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 28.10.2014 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kärjäoikeusverkoston jatkekehittämiseksi (OM 17/31/2014). Työryhmän asettamisen taustalla on oikeusministeriössä valmisteltu oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013–2025 (Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013). Oikeuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseksi ohjelmassa on ehdotettu muun muassa, että kärjäoikeuksien rakenneuudistusta jatketaan (kohta 11).

Kärjäoikeusverkostotyöryhmä on keväällä 2015 antamassaan mietinnössään "Kärjäoikeusverkoston kehittäminen" (Mietintöjä ja lausuntoja [14/2015](#), ruotsiksi [31/2015](#)) ehdottanut kahta vaihtoehtoista mallia kärjäoikeusverkoston uudistamiseksi (14 tai 17 kärjäoikeutta nykyisten 27 sijaan). Työryhmä on ehdottanut tarkistuksia myös eräiden tiettyihin kärjäoikeuksiin käsiteltäväksi keskitettyjen asiaryhmien tuomiopiirijakoon. Ehdotusten mukaan tällaisia keskitettyjä asiaryhmiä eli merioikeus-, maa-oikeus-, ulosottovalitus-, yrityssaneeraus-, ryhmäkanne- ja sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevien kärjäoikeuksien määrä vähenisi nykyisestä. Näissä asioissa vaadittavan erityisasiantuntemuksen ja riittävän asianmäärän turvaamisen on katsottu puoltavan käsittelyn keskittämistä nykyistä harvempiin kärjäoikeuksiin.

Oikeusministeriön saaman lausuntopalautteen perusteella puheena olevien erityisasiaryhmien keskittämistä nykyistä harvempiin kärjäoikeuksiin pääosin kannatetaan (ks. tarkemmin "Kärjäoikeusverkoston

kehittäminen. Lausuntotiivistelmä”, Mietintöjä ja lausuntoja [44/2015](#), ruotsiksi [46/2015](#)). Lausunnonantajat ovat kuitenkin erimielisiä siitä, mitä nämä käräjäoikeudet olisivat. Eniten kritiikkiä sai osakseen työryhmän maa-oikeusasioita koskevat ehdotukset. Moni lausunnonantaja on katsonut, että maa-oikeuksien määrän vähentäminen tulisi arvioida kokonaan erikseen, mikäli sitä pidetään tarpeellisena.

Oikeusministeriö asetti 31.3.2016 hankkeen käräjäoikeusverkoston jatkokehittämiseksi ([OM 3/31/2016](#)). Hankkeen asettamisen taustalla on edellä kirjatun virkamiestyöryhmän mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen lisäksi selvitysmiesten raportti ”Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen” (Selvityksiä ja ohjeita [52/2014](#)) lausuntopalautteineen (Mietintöjä ja lausuntoja [39/2015](#)) sekä oikeus- ja työministeri Jari Lindströmin linjaus.

Ministerin linjauksen mukaan käräjäoikeuksia on jatkossa 20. Käräjäoikeuspaikkakunnat olisivat Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Maarianhamina, Mikkeli, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa. Lisäksi erillisiä kanslioita jäisi neljälle ja istuntopaikkoja 12 paikkakunnalle. Hankkeessa tulee valmistella myös erityisasiaryhmien käsittelyn keskittämistä. Uudistuksen perustana oleva hallituksen esitys tulee valmistella niin, että se voidaan antaa eduskunnalle vuoden 2016 aikana. Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen arvioidaan erikseen ([OM 6/41/2016](#)).

Tässä muistiossa arvioidaan, mihin käräjäoikeusuudistuksen mukaisista käräjäoikeuksista maa-oikeus-, merioikeus-, ryhmäkante-, ulosottovalitus-, yrityssaneeraus- ja sotilasoikeudenkäyntiasiat tulisi keskittää käsiteltäviksi. Alla on selostettu tarkemmin kutakin erityisasiaryhmää koskevat virkamiestyöryhmän ehdotukset, niistä saatu lausuntopalautte, jatkovalmistelussa esiin nousseet vaihtoehdot ja oikeusministeriön arvio ehdotusten toteuttamisesta. Muistion liitteenä on puheena olevien erityisasiaryhmien keskittämisen kannalta tarpeelliset lakiehdotukset rinnakkaisteksteineen, asetusluonnokset, kartat ja tilastot nykyisistä ja ehdotetuista käräjäoikeuksien tuomiopiireistä ja asiamääristä. Muistiossa on otettu huomioon 25.8.2016 vahvistettu ja 2017 alusta voimaan tuleva tuomioistuinlaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö (lait [673-729/2016](#), [HE 7/2016](#), PeVL 14/2016 vp, LaVM 8/2016, EV 99/2016).

2 Erityisasiaryhmien keskittäminen

2.1 Maa-oikeusasiat

Maa-oikeuksia on tällä hetkellä kahdeksan: Etelä-Savon, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Vantaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Niissä käsitellään vuosittain yhteensä noin 600–700 asiaa, joista 400–500 on varsinaisia asiaratkaisuja. Oikeusministeriön virkamiestyöryhmä ehdotti, että Itä-Suomen alueella toimisi jatkossa vain yksi maa-oikeus. Tämä olisi käräjäoikeusverkoston pohjaksi valittavasta mallista riippuen ollut joko Etelä-Savon (17 käräjäoikeuden malli) tai Itä-Suomen (14 käräjäoikeuden malli) käräjäoikeus. Myös maa-oikeuksien tuomiopiirijakoa ehdotettiin tarkistettavaksi maakuntajakoa ja käräjäoikeuspiirejä paremmin vastaavaksi.

Virkamiestyöryhmän mietinnöstä annetussa lausuntopalautteessa maa-oikeuksien yhdistämiseen ja tuomiopiirien muuttamiseen on suhtauduttu kriittisesti. Monet lausunnonantajat ovat arvioineet maa-oikeuksien toimivan nykyisellään hyvin, joten tarvetta muutoksiin ei ole. Hovioikeuspiirijaon noudattamista ei ole pidetty perusteltuna, koska asioista haetaan muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta. Lisäksi on katsottu, että ehdotusten myötä maa-oikeuksien tuomiopiirit muodostuisivat maantieteellisesti liian laajoiksi. Toisaalta on arvioitu, että toimivaltaisen tuomioistuimen sijainnilla ei ole asianosaisten kannalta ratkaisevaa merkitystä, koska katselmukset ja pääkäsittelyt järjestetään toimituksen kohteena olevan kiinteistön sijaintipaikkakunnalla. Maa-oikeuksien sijainnilla ei siten olisi huomattavaa vaikutusta oikeuden saatavuuteen. Huomiota olisi kiinnitettävä myös maa-oikeustuomareiden ja -insinöörien määrään.

Oikeusministeriölle on toimitettu ehdotus maa-oikeuksien tuomiopiireiksi¹. Ehdotuksen mukaan maa-oikeuksia olisi jatkossa kuusi: Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Lapin, Pohjanmaan, Varsinais-Suomen ja Etelä- tai Pohjois-Savon käräjäoikeudet. Oulun maa-oikeus siten lakkautettaisiin ja sen asiat jaettaisiin La-

¹ Maa-oikeusinsinööri Kimmo Nevavuoren esitys maa-oikeuspäivillä keväällä 2016.

pin ja Pohjanmaan maaoukeuksien kesken. Itä-Suomen alueella toimisi vain yksi maaoukeus, jonka tuomiopiiriin kuuluisi kaikki Itä-Suomen maakunnat ja myös valtaosa Keski-Suomen maakunnasta. Keski-Suomen maakunnan eteläisimmät kunnat (Joutsa, Jämsä, Keuruu, Kuhmoinen ja Liminka) kuuluisivat Kanta-Hämeen maaoukeuden tuomiopiiriin. Itä-Uudenmaan maaoukeuden tuomiopiiriin kuuluisivat Uudenmaan ja Kymenlaakson maakunnat. Varsinais-Suomen maaoukeuden tuomiopiiriin kuuluisivat Ahvenanmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakunnat².

Arvio: Oikeusministeriö yhtyy lausuntopalautteessa esitettyyn näkemykseen siitä, että maaoukeudet toimivat nykyisellään varsin hyvin. Asiamäärät maaoukeusasioissa vaihtelevat kuitenkin vuosittain varsin paljon. Lisäksi saapuvien asioiden määrä on vuosina 2013–2015 laskenut 19 % ja on edelleen laskussa. Vuoden 2016 ensimmäisellä puolikkaalla on saapunut huomattavasti vähemmän asioita kuin aiempina vuosina (28 % vähemmän kuin tammi-kesäkuussa 2015). Osa vähentymisestä selittyy normaalilla vuosittaisella vaihtelulla, mutta myös tuomioistuinmaksulain (1455/2015) voimaan tulolla vuoden 2016 alusta voi olla vaikutusta saapuneiden asioiden määrän laskuun. Asiamäärien vaihtelu huomioon ottaen työmäärän tasainen jako maaoukeuksien välillä on haasteellista. Maaoukeuksien yhdistämisellä ei yksinään voida saavuttaa työmäärän tasaista jakautumista.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan maaoukeuksien välistä yhteistoimintaa voisi olla perusteltua lisätä niin, että maaoukeusinsinöörit voisivat tarvittaessa toimia nykyistä laajemmilla alueilla. Maaoukeusinsinöörien velvollisuus toimia toisessa maaoukeudessa perustuu vuoden 2017 alusta lukien tuomioistuinlain 14 luvun 3 §:ään. Sen mukaan maaoukeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Näin ollen maaoukeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista annettu oikeusministeriön määräys vuodelta 2001 korvataan uudella oikeusministeriön asetuksella. Alueet säilytetään nykyisellään. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tuomioistuinten yhteistoimintaa maaoukeusasioissa olisi perusteltua lisätä myös muutoin. Tuomioistuinlain 14 luvun 2 §:n perusteella maaoukeusasioiden vastuutuomari ja maaoukeusinsinööri voidaan suostumuksellaan määrätä toimimaan muussakin kuin samaan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvassa maaoukeudessa. Tämä voisi olla perusteltua esimerkiksi asiamäärien tasaamiseksi tai välimatkoista johtuen. Tällainen yhteistoiminta-alueen ulkopuolelle suuntautuva määräys voitaisiin tehdä vain asianomaisen henkilön suostumuksella.

Oikeusministeriö pitää edellä kuvattua ehdotusta oikean suuntaisena. Maaoukeuksien tuomiopiirien olisi kuitenkin perusteltua noudattaa mahdollisimman pitkälle maakuntajakoa ja siten myös uudistettavia käräjäoikeuspiirejä. Lisäksi asiamäärien tasaaminen näyttäisi edellyttävän insinöörien ehdottamaa laajempia tuomiopiirejä erityisesti, koska maaoukeuksien asiamäärät näyttävät olevan huomattavassa laskussa. Edellä todettu huomioon ottaen oikeusministeriö katsoo, että maaoukeuksien määrän vähentämiselle voisi olla tarvetta. Sen arviointi tulisi kuitenkin tehdä käräjäoikeusuudistuksesta erillään. Oikeusministeriö tulee seuraamaan maaoukeuksien asiamäärien kehitystä ja niiden pohjalta tarkastelemaan maaoukeusinsinöörien määrää ja yhteistoiminta-alueita sekä arvioimaan tarvetta maaoukeuksien määrän vähentämiselle.

Oikeusministeriölle on esitetty, että maaoukeuksien toimivaltaa käsitellä asioita kirjallisessa menettelyssä lisättäisiin. Tämä koskisi kirjaamisasioita koskevien valitusten käsittelyä. Oikeusministeriö pitää tätä perusteltuna ja selvittää mahdollisuudet lainsäädännön tarkistamiseen käräjäoikeusverkostouudistuksen yhteydessä. Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 259 §:n muuttamista.

Yhdistämisten seurauksena Vantaan käräjäoikeus olisi uudistuksen jälkeen Itä-Uudenmaan käräjäoikeus. Kiinteistönmuodostamislakiin ja käräjäoikeuksien tuomiopiireistä maaoukeuden käsiteltäväksi säädetyissä asioissa annettuun valtioneuvoston asetukseen (1075/2013) on tehtävä tämän edellyttämä tekninen tarkistus.

² Ks. tarkemmin kartta maaoukeusinsinöörien ehdotuksesta, Liite 10.

2.2 Merioikeusasiat

Työryhmän ehdotusten mukaan merioikeusasioita käsiteltäisiin nykyisen kuuden kärjäoikeuden sijaan vain Ahvenanmaan ja Helsingin kärjäoikeuksissa. Tätä pidettiin perusteltuna ottaen huomioon merioikeudellisten asioiden vähäinen määrä³ ja niissä tarvittava erityisasiantuntemus. Työryhmän mukaan pitenevistä asiointimatkoista aiheutuvaa haittaa voidaan helpottaa asiointi- ja palvelupisteillä sekä lisäämällä sähköisen asioinnin mahdollisuuksia. Merioikeus voisi tarvittaessa järjestää istuntoja myös muualla maassa. Lisäksi asian käsittelyssä voitaisiin hyödyntää videoneuvottelua.

Lausuntopalautteessa Manner-Suomen merioikeusasioiden keskittämistä Helsingin kärjäoikeuteen kannatettiin työryhmän esittämällä perusteilla lähes poikkeuksetta. Välimatkojen pitenevistä aiheutuvaa haittaa ei ole pidetty esteenä keskittämiseksi, koska Helsinkiin on kohtuulliset kulkuyhteydet kaikkialta maasta.

Arvio: Edellä todetun perustella oikeusministeriö pitää merioikeusasioiden keskittämistä perusteltuna. Merioikeutena toimisivat jatkossa vain Ahvenanmaan ja Helsingin kärjäoikeudet. Merioikeusasioita ei siten enää käsiteltäisi Etelä-Savon, Oulun, Pohjanmaan eikä Varsinais-Suomen kärjäoikeuksissa. Ahvenanmaan merioikeuden tuomiopiirinä olisi Ahvenanmaan maakunta ja Helsingin merioikeuden koko muu Suomi.

Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää merilain muuttamista. Toimivaltainen merioikeuksien lukumäärän väheneminen edellyttää muutoksia useisiin merilain 21 luvun toimivaltasäännöksiin. Samalla olisi perusteltua kumota 23 luvun 1 §:n vanhentunut viittaus merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annettuun lakiin. Sääntelyä olisi perusteltua tarkistaa myös kielellisesti. Lakiin olisi tarpeen ottaa siirtymäsäännös, jonka mukaan merioikeus olisi toimivaltainen käsittelemään loppuun ennen lain voimaantuloa vireille tulleita asioita. Vastaavasti näiden käsittelyyn voisi osallistua merioikeuteen ennen lain voimaantuloa määrätty asiantuntija.

2.3 Ryhmäkanteasiat

Edellä merioikeusasioista todettua vastaavilla eli vähäisiin asiamääriin ja erityisasiantuntemuksen tarpeeseen liittyvillä perusteilla työryhmä ehdotti, että myös ryhmäkanteasioiden käsittely keskitetään Helsingin kärjäoikeuteen.

Lausuntopalautteessa ryhmäkanteasioiden keskittämistä Helsingin kärjäoikeuteen kannatettiin lähes poikkeuksetta.

Oikeus ryhmäkanteen vireillepanoon on yksinomaan kuluttaja-asiamiehellä. Ryhmäkannelaki on tullut voimaan vuonna 2007, mutta tätä kirjoitettaessa kärjäoikeuksissa ei ole käsitelty yhtään ryhmäkanteasiaa. Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa (kohta 28) ehdotetun ryhmäkannelain soveltamisalan tai ryhmäkanejärjestelmän muuttamisen ei ole arvioitu olevan esteenä kärjäoikeuksien toimivallan muuttamiselle. Asian valmistelua ei ole toistaiseksi aloitettu.

Arvio: Edellä todettu huomioon ottaen oikeusministeriö pitää perusteltuna, että ryhmäkanteasiat keskitetään Helsingin kärjäoikeuteen, jonka tuomiopiirinä näissä asioissa olisi koko maa. Ryhmäkanteasioita ei enää käsiteltäisi Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon eikä Varsinais-Suomen kärjäoikeuksissa. Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää ryhmäkannelain 3 §:n muuttamista. Mikäli ryhmäkanteasia tulisi vireille johonkin edellä mainituista kärjäoikeuksista ennen lain voimaantuloa, se olisi siirtymäsääntelyn perusteella toimivaltainen käsittelemään sen.

³ Vuonna 2014 ratkaistiin yhteensä 62 asiaa, joista 44 käsiteltiin Helsingin kärjäoikeudessa ja vuonna 2015 yhteensä vain 13 asiaa, joista 3 Helsingin kärjäoikeudessa.

2.4 Yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasiat

Käräjäoikeusverkoston kehittämistyöryhmä ehdotti, että yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasioita käsittelevien käräjäoikeuksien lukumäärää vähennetään. Näissä asioissa toimivaltaisia käräjäoikeuksia olisi ehdotuksen mukaan kuusi nykyisten 14 käräjäoikeuden sijaan. Työryhmän mukaan näissäkin asiaryhmissä voidaan asiamäärät huomioon ottaen pitää perusteltuna, että niitä keskitetään nykyistä harvempiin käräjäoikeuksiin. Myös nämä asiat edellyttävät erityisasiantuntemusta, mikä osaltaan puoltaa keskittämistä. Toimivaltaperusteiden selkeyden vuoksi työryhmä on pitänyt tarkoituksenmukaisena, että näitä asioita käsittelevät samat käräjäoikeudet. Niitä olisi yksi kussakin hovioikeuspiirissä yksi eli Länsi-Uudenmaan, Oulun, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet sekä ehdotetuista 14 ja 17 mallista riippuen joko Itä-Suomen tai Kaakkois-Suomen käräjäoikeus. Tämän lisäksi toimivaltainen olisi jatkossakin Ahvenanmaan käräjäoikeus.

Lausuntopalautteessa myös yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasioiden käsittelyn keskittämistä on pidetty pääosin perusteltuna. Toisaalta lähes kaikki niistä käräjäoikeuksista, joista asiat siirtyisivät käsiteltäväksi muualle, vastustivat ehdotuksia. Näissä tuomioistuimissa tuomareiden erityisosaamiseen ja vakiintuneiden ja hyvin toimivien käytäntöjen luomiseen käytetyt panostukset menevät hukkaan, jos asioiden käsittely siirretään muualle. Lisäksi ulosottoasioiden osalta tulisi valtakunnanvoudinviraston lausunnon mukaan ottaa huomioon nykyisten ulosottolaitoksen erityisperintäyksikköjen sijainti Helsingin, Pirkanmaan ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksien tuomiopiireissä. Valtakunnanvoudinvirasto on arvioinut, että jo saavutetun erityisasiantuntemuksen hyödyntämiseksi perusteltua olisi, että keskittäminen arvioitaisiin näiltä osin uudelleen.

Arvio: Oikeusministeriö pitää perusteltuna, että ulosottovalitusasioiden ja yrityssaneerausasioiden käsittely keskitetään nykyistä harvempiin käräjäoikeuksiin. Molemmat asiaryhmät vaativat erityisosaamista, jonka saavuttaminen edellyttää, että henkilöstö voi erikoistua näiden asioiden käsittelyyn. Keskittäminen edistää tällaisen erityisosaamisen syntymistä ja kehittämistä. Asiaryhmät käsitellään pääosin kirjallisessa menettelyssä, joten välimatkojen pitenemisestä aiheutuva lisärasitus olisi vähäinen verkoston tiivistämisestä saataviin hyötyihin nähden. Toimivaltaperusteiden selkeyden vuoksi näitä asioita käsittelevien käräjäoikeuksien olisi perusteltua olla pääosin samoja.

Ulosoton erikoisperintää hoidetaan erikoisperintäalueiden keskuspaikoista, joita tällä hetkellä ovat Helsinki, Turku, Tampere, Kuopio, Vaasa ja Oulu. Ulosottolaitoksessa on vireillä rakenneuudistus, jonka määrä tulla voimaan vuonna 2018. Muutosta ulosottoviraston päätökseen haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Näin ollen ulosottolaitoksen rakenneuudistus ei vaikuta siihen, miten ulosottovalitusasiat ohjautuvat käräjäoikeuksiin. Toisaalta tiettyjen ulosottoasiaryhmien käsittelyn keskittämisestä joillekin ulosoton toimipisteille saattaa johtua, että näistä asiaryhmistä tehdyt valitukset kasautuvat ja ohjautuvat tämän toimen suorittamispaikan mukaisesti tietyille käräjäoikeudelle. Vaikeasti selvitettävissä ulosottoasioissa käytettävä erikoisperintä, jolla pyritään myös torjumaan harmaata taloutta, lisää ulosottovalitusten todennäköisyyttä.

Edellä todettu huomioon ottaen oikeusministeriö pitää perusteltuna, että ulosottovalitusasioita käsittelevät ainakin ne käräjäoikeudet, joiden alueella on ulosottoviraston päätoimipaikka ja erikoisperintäyksikön keskuspaikka (Helsingin, Oulun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet). Asiamäärät huomioon ottaen perusteltua olisi, että näitä asioita käsiteltäisiin jatkossakin Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa. Tämän lisäksi toimivaltainen olisi Ahvenanmaan käräjäoikeus. Yrityssaneerausasiat olisi perusteltua keskittää käsiteltäväksi näihin samoihin käräjäoikeuksiin. Poikkeuksena olisi kuitenkin Itä-Suomen alue, jonka yrityssaneerausasiat tulisi keskittää Pohjois-Savon käräjäoikeuden sijaan Etelä-Karjalan käräjäoikeuteen. Tämä on perusteltua asiamäärien tasaamiseksi.

Näin ollen ulosottovalitusasiat ja yrityssaneerausasiat keskitettäisiin kahdeksaan käräjäoikeuteen. Näitä asiaryhmiä ei käsiteltäisi enää Keski-Suomen, Lapin, Päijät-Hämeen eikä Satakunnan käräjäoikeuksissa. Yrityssaneerausasioita ei käsiteltäisi myöskään enää Pohjois-Karjalan eikä Pohjois-Savon käräjäoikeuksissa. Ulosottovalitusasioita ei käsiteltäisi myöskään Etelä-Karjalan käräjäoikeudessa eikä yhdistetyssä Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa (nykyisin toimivaltainen on Vantaan käräjäoikeus).

Tuomiopiirit määriteltäisiin käräjäoikeuksittain siten, että yhdessä hovioikeuspiirissä olisi yksi tai kaksi ulosottovalitus- ja yrityssaneerausasioissa toimivaltainen käräjäoikeus. Koska ulosottoopiirit noudattavat nykyisin pitkälti maakuntajakoa, ei käräjäoikeuksien tuomiopiirin määrittelyperusteen muuttuminen ulosottoviraston alueesta maakuntajakopohjaiseen käräjäoikeuden tuomiopiirijakoon aiheuttaisi suurta muutosta nykytilaan.

Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää yrityksen saneerauksesta annetun lain, ulosottokaaren sekä niiden nojalla annettujen käräjäoikeuksien tuomiopiireistä yrityssaneerausta ja ulosottovalituksia koskevissa asioissa annettujen valtioneuvoston asetusten muuttamista. Siirtymäsääntelyn mukaan nykyisin näissä asioissa toimivaltaiset käräjäoikeudet voisivat käsitellä loppuun niissä ennen lain voimaantuloa vireille tulleen asian.

2.5 Sotilasoikeudenkäyntiasiat

Sotilasoikeudenkäyntiasioissa toimivaltainen on pääsääntöisesti se käräjäoikeus, joka sijaitsee lähinnä varusmiehen palvelupaikan joukko-osasto. Käräjäoikeusverkoston kehittämistyöryhmä ehdotti, että sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevien käräjäoikeuksien määrää vähennetään nykyisestä 15 käräjäoikeudesta kuuteen. Näitä olisivat Hämeen, Kaakkois-Suomen, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Oulun ja Satakunnan käräjäoikeudet. Tähän perusteena oli erityisesti Suomen puolustusvoimissa vuosina 2012–2015 toteutettu puolustusvoimauudistus, jossa joukko-osastojen määrä on vähentynyt. Työryhmän näkemyksen mukaan asiat tulisi keskittää käräjäoikeuksiin, jota sijaitsevat niiden joukko-osastojen läheisyydessä, joista voidaan varusmiesmäärät huomioon ottaen olettaa saapuvan määrällisesti eniten asioita. Sotilasoikeudenkäyntiasioiden kokonaismäärä huomioon ottaen⁴ toimivaltaisia käräjäoikeuksia ei tarvitse olla kuutta enempää.

Lausuntopalautteessa sotilasoikeudenkäyntiasioiden keskittämistä nykyistä harvempiin käräjäoikeuksiin on pidetty pääosin perusteltuna. Toisaalta esimerkiksi Helsingin ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksien toimivallan säilyttämistä ovat kannattaneet sekä kyseiset käräjäoikeudet itse että Puolustusministeriö. Tätä on pidetty perusteltuna, koska pääkaupunkiseudulla ja Turussa palvelee suuri joukko sotilaita. Helsingin käräjäoikeus on lisäksi ainoa toimivaltainen käräjäoikeus käsittelemään kriisinhallintatehtävissä toimivien henkilöiden rikosasioita (Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 29 §). Varsinais-Suomen käräjäoikeuden toimivallan säilyttämistä puoltaa merivoimien toimintaan ja sotilasmerenkulkuun liittyvien rikosasioiden käsittelyssä vaadittava asiantuntemus.

Arvio: Oikeusministeriö pitää työryhmän ehdotusta lähtökohtaisesti perusteltuna. Lausuntopalaute sekä välimatkat huomioon ottaen oikeusministeriö arvioi, että Varsinais-Suomen käräjäoikeuden sotilasoikeudenkäyntiasioita koskeva toimivalta olisi perusteltua säilyttää. Sen sijaan pääkaupunkiseudun joukko-osastojen asiat keskitettäisiin Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuteen. Työryhmän toteamalla tavalla jo muutoinkin suurta Helsingin käräjäoikeutta ei ole perusteltua rasittaa tällä erityisasiaryhmällä ottaen huomioon myös sen, että eräitä muita asiaryhmiä on edellä esitetty keskitettäväksi yksinomaan sinne. Työryhmän mietinnöstä poiketen Kainuun käräjäoikeus säilyy uudistuksessa itsenäisenä, eikä sitä yhdistetä Oulun käräjäoikeuteen. Sen alueella sijaitsee suuri joukko-osasto (Kainuun prikaati), mistä syystä sen toimivalta käsitellä sotilasoikeudenkäyntiasioita on perusteltua säilyttää. Myös Keski-Suomen käräjäoikeuden toimivalta on perusteltua säilyttää, koska välimatka Jyväskylästä (Ilmavoimien Esikunta ja Ilmasotakoulu) toiseen lähimpänä sijaitsevaan sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevään käräjäoikeuteen (Kanta-Hämeen käräjäoikeus, Hämeenlinna) on varsin pitkä.

Oikeusministeriön katsoo, että sotilasoikeudenkäyntiasioita tulisi käsitellä seuraavissa kahdeksassa käräjäoikeudessa: Kainuun, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Lapin, Länsi-Uudenmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Sotilasoikeudenkäyntiasioita ei siten enää käsiteltäisi Etelä-Karjalan, Helsingin, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon eikä Päijät-Hämeen käräjäoikeuksissa. Ehdotus edellyttää sotilasoikeudenkäyntilain 1 §:n sekä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 29 §:n toimivaltasäännöksen muuttamista. Siirtymäsääntelyn perusteella näissä asioissa nykyisin toimivaltaiset käräjäoikeudet voisivat käsitellä loppuun niissä ennen lain voimaan tuloa vireille tulleen asian.

⁴ Vuonna 2014 yhteensä 286 asiaa ja vuonna 2015 yhteensä 202 asiaa

LIITTEET	LIITE 1: Lakiehdotukset, rinnakkaistekstit ja asetusluonnokset
	LIITE 2: Saapuneet ja ratkaistut asiat vuonna 2015
	LIITE 3: Käräjäoikeuksien tuomiopiirit 1.1.2015
	LIITE 4: Käräjäoikeuksien tuomiopiirit maa oikeusasioissa
	LIITE 5: Käräjäoikeuksien tuomiopiirit yrityssaneerausasioissa
	LIITE 6: Käräjäoikeuksien tuomiopiirit ulosottovalitusasioissa
	LIITE 7: Sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevät käräjäoikeudet
	LIITE 8 Laskelma saapuvista asioista 20 käräjäoikeuden mallin mukaan
	LIITE 9: Käräjäoikeuksien tuomiopiirit ja toimipaikat / 20 käräjäoikeuden malli
	LIITE 10: Ehdotus tuomiopiireiksi maa oikeusasioissa (6 MO)
	LIITE 11: Ehdotus tuomiopiireiksi yrityssaneerausasioissa
	LIITE 12: Ehdotus tuomiopiireiksi ulosottovalitusasioissa
	LIITE 13: Ehdotus sotilasoikeudenkäyntiasioista käsitteleviksi käräjäoikeuksiksi